

tudományok doktora. Az ő recenziójukban másféle „világlátás” érvényesül, mint Dvorkináéban. A referátum további részében ezt ismertetjük.

Szerzőpárosunk sem rest „végigmenni” az előszóból, két érdemi fejezetből, utószóból, irodalomjegyzékből és mutatóból álló kismonográfián. Ám ez az akció számukra alkalom a kritikai megjegyzések megtételére is.

Igy mindjárt az első fejezetben található hat információkonceptió mint tudományos fogalom (az információ mindössze fikció, fantom, pusztá absztrakció; az információ Platón finoman anyagi struktúrája; az információ, akárcsak az anyag és az energia, független és öröktől fogva létező kategória; anyagi információ; az információ elsődleges, míg az anyag másodlagos; az információ szubjektív realitás) azért nem „tetszik” szerzőinknek, mivel kétféle – ontológiai és ismeretelméleti – nézőpontot érvényesít az osztályozásban. Elég volna négy kategória is, úm.

- az információ fikció,
- az információ objektíven létező platóni eszme,
- az információ az anyag összetevője,
- az információ a valóság szubjektív tükrözése.

A kismonográfia második fejezetében az információ ontológiai természete és annak metonímiai kifejtése, az információközlés problémaköre, az információ és a tudás kapcsolata, valamint az információ dokumentálása szerepel Stolárov kérdésfelvetései között. „Sajnos – jegyzi meg recenzenseink – mindez vázlatos formát vesz fel, olykor töredékes frázisok formáját, melyek alapját A. V. Sokolov, a szerző fő opponense és a szerző közötti levelezés adja.”

A munka irodalomjegyzéke igencsak hiányos (szerzőpárosunk például 23 hiányzó alapművet sorol fel), illetve akadnak benne nem odavaló tété-

lek (itt pl. hat munkát említ). Ez utóbbiak arról valának, hogy Stolárov nem tudott ellenállni a miszticizmus csábításának, amelynek hirdetése az utóbbi időben „igen nagy divat” lett.

Stolárov önkényes irodalmmegválasztásaival kapcsolatban leszögezik: minden szerzőnek szíve joga, hogy az irodalomkínálatból azt a művet vegye figyelembe-idézzé, amelyet szükségesnek tart. Ám ahhoz nincs, hogy ezáltal a szóban forgó témáról-szakterületről kijegecesedett képet összevarja. Stolárov munkájában azt sugallja, hogy rajta kívül az informatikával mindössze csak a már említett A. V. Sokolov és I. I. Ūzvišin, a „valamennyi tudomány doktora” foglalkozott. Az iméntiekkel kapcsolatban két megjegyzést tesz Černyj és Gilárevskij. Az egyik: Stolárov A. V. Sokolovhoz való vonzódása: magánügy, nem érdekli a szélesebb szakmai közvéleményt. A második Ūzvišin munkáinak tudományos értékét az a könyv tagadja, amelyet az Oroszországi Tudományos Akadémia kvázitudományokkal és tudományos csalásokkal foglalkozó bizottsága adott ki.

Černyj és Gilárevskij végkövetkeztetése: „Egészében véve Ū. N. Stolárov Az információ lényege című kismonográfiájának megjelenése minden bizonnyal különleges esemény. A szerző megkísérelte, hogy összegyűjtse különféle orosz szerzők vélekedéseit az információ lényegéről. Sok minden azonban elkerülte a figyelmét. Ezért azt ajánljuk Ū. N. Stolárovnak, hogy dolgozzon tovább monográfiáján, bővítse ki, tisztítsa meg be nem bizonyosodott elemeitől és személyeskedéseitől, és sokkal szigorúbban ragaszkodjék a felhasznált irodalomhoz és az alkalmazott terminológiához.”

/DVORKINA, M. A.: Što takoe informaciá? = Naučno-tehničeskaá informaciá, 1 ser. 8. sz. 2002. p. 33–35.
ČERNYJ, A. I.–GILÁREVSKIJ, R. S.: O sušnosti informaci. = Uott, p. 35–37./

(Futala Tibor)

Az informatika fogalma

Az *Oxford English Dictionary* 2000-ben így határozta meg az *informatika* (informatics) fogalmát: „Az informatika az a tudományág, amely a tudományos információ struktúráját és tulajdonságait (de nem sajátos tartalmát) vizsgálja, továbbá a tudományos információs tevékenység szabályszerűségeit, elméletét, történetét, módszertanát és szervezetét.” Ugyanez évben a President's Committee of Advisors on Science and Technology kissé bővebben: „Az informatika az adatok

dinamikus beszerzésének, indexelésének, terjesztésének, tárolásának, keresésének, visszahívásának, megjelenítésének, integrálásának, elemzésének, szintézisének, megosztásának (magába foglalva az együttműködés elektronikus eszközeit) és publikálásának technológiai, társadalmi és szervezeti eszközeit és vonatkozásait kutatja, fejleszt és használja úgy, hogy az információk a társadalom minden rétegéből származó használók javára váljanak.”

Mint egy fiatal és fejlődő tudományág egyre inkább magára vonja az információs szakemberek és kutatók figyelmét. Eredete a múlt század 60-as éveire megy vissza. Először 1965-ben bukkant fel ez a szakkifejezés, az UCLA szimpóziumán. Három évvel később jelent meg egy orosz nyelvű publikáció a Szovjetunióban „Az informatika alapjai” címmel. A 70-es és 80-as években váltakozva használták az informatikát az információtudomány. A 70-es évek végétől egyre inkább az egyes szakterületeken alkalmazott információs technológia megjelölésére használták az informatikát (jogi informatika, orvosi informatika stb.). Manapság gyors fejlődése során egyre több témát foglal magába, így például a számítógépes technológiát, információtudományt, információs rendszereket és információs kommunikációt.

Az informatika mint diszciplína meghatározásában kétértelműség figyelhető meg. A informatikát valaha az információ tudományának tekintették, így az információs technológia és rendszerek, az „informatistics”, az „informology” és az „informatology” szinonimájának. Az informatikát inkább az információtudományhoz, semmint a számítógép-tudományhoz kötődő kifejezésnek tekintették, mint az információtudomány alkalmazott formáját. Azt is mondják, hogy annak ellenére, hogy lehetősége van meghatározó szerepet játszani az információs társadalom technológiai alapja kialakításában, az informatika még mindig formálódóban van. Saját alapvető fogalmainak kifejlesztésével egyre inkább úgy határozzák meg, mint különféle tudományterületek ötvözetét. Az informatika interdiszciplináris területként bontakozik ki, amely az információ és a technológia természetét tanulmányozza arra összpontosítva, az emberek hogyan hozzák össze e kettőt annak érdekében, hogy előállítsák és menedzseljék (kezeljék) az információt és a tudást.

A fentiekből kitűnik, hogy az informatika mint interdiszciplináris szakterület többet ölel fel, mint egyszerűen csak az információtudományt. Hasonlóképpen az informatika több, mint pusztán számítógép-tudomány. Az informatika interdiszciplináris jellege lehetővé tette, hogy az információ tárolásának, visszakeresésének és terjesztésének szakspecifikus elméleteit és módszereit integrálják az új információs technológiákkal. Ezért az informatika az a diszciplína, amely magába foglalja a szakterületi alkalmazás struktúráit és jellegzetességeit, s olyan tudományágakra támaszkodik, mint a számítógép-tudomány, információtudomány, információmenedzsment, rendszertervezés, matemati-

ka, statisztika, kölcsönhatás ember és számítógép között, orvostudomány, nyelvtudomány, lélektan.

Az informatika fő célja, hogy minden megjelenési formájában tanulmányozza az információ természetét. Ezért a világ biológiai, fizikai, gazdasági és társadalmi aspektusai számára kidolgozott információs modellek hozzásegítenek korábban megoldhatatlannak tűnő problémák feldolgozásához. Az ember és a számítógép közötti kölcsönhatás és interfész egyike az informatika legfontosabb területeinek. Hasonlóképpen lényeges elemek komplex számítógépes és kommunikációs rendszerek konstruálása. A rendszerelemzés és -tervezés olyan kérdésekkel foglalkozik, mint prototípusok kidolgozása, kivitelezés, tesztelés, érvényesítés, karbantartás. Az informatikai alkalmazások szoftverjei megkívánják a programozó nyelvek és a szakterület ismeretét.

Az informatika alapvető aspektusa a tudást meghatározni, megszerezni, megosztani és hasznosítani a való világ különböző szervezeteiben. A tudásmenedzsment az informatikai menedzsment kulcskérdése. A társadalmi, etikai, gazdasági, politikai és kulturális vonatkozások sokdimenziós perspektívát nyitnak az informatika előtt. Idekapcsolódik az információpolitika, a kulturális sokszínűség, a társadalmi változások, a szellemi tulajdon, a magánszféra, a cenzúra és az információ szabadságának kérdése. Végül az informatikának foglalkoznia kell azzal is, hogyan lehet ezen a területen alkalmazni az értékelés eszközeit és módszereit.

Az informatikát számos tudomány- és szakterületen alkalmazzák. A cikk példaképpen felsorol néhányat ezek közül, és körvonalazza a rájuk jellemző tematikát, módszertant és alkalmazásokat. A bemutatott szakinformatikák a következők: biológiai, klinikai, fogászati, környezeti, térbeli (geomatics), egészségügyi, jogi, menedzsment-, orvostudományi, múzeumi, neuro-, ápolási, szervezeti, gyógyyszerészeti, társadalmi informatika.

Az informatika manapság több kihívással néz szembe; ezek közül a három legérdekesebb az információtechnológia fejlődése, az informatikai oktatás megjavítása, és a többnyelvűség az információmenedzsmentben.

/HE, Shaoyi: *Informatics: a brief survey.* = *The Electronic Library*, 21. köt. 2. sz. 2003. p. 117–122./

(Papp István)